

Sebestyén Ede 1904-ben megjelent munkájában is megemlítette Bákó fiókegyházai közt.¹

Az 1930. évi népszámláláskor adatait Domnica Maria szomszéd falunál említették. Akkor 472 lakosa volt, akik közül 183-an voltak katolikusok.²

1996-ban 82 család és 278 katolikus lakos élt Izvórán.³

2005-ben 230 családra és 907 lélekre emelkedett a számuk.⁴

Első templomát 1886-ban fából építették. 1948-ban újat emeltek, amelyet Assisi Szent Ferenc tiszteletére szenteltek fel. Régen Bákó fiókegyháza volt, jelenleg önálló plebánia.

Izvóra és a szomszéd települések a térszíni viszonyoknak, az itt kialakult rendkívül termékeny talajnak köszönhetően a földesúri birtokok kedvelt területei voltak. Lakói őstermelők voltak, akik uraik földjeit művelték meg. A mai külvárosban már nem jellemző ez a tevékenység, s a város körüli és a városi ipari-szolgáltatási és egyéb tevékenységek az uralkodóak.

Izvora lakói a nagyvárosi kohóban elvegyülve a román nyelv használatára tértek át, de megtartották katolikus hitüket, és titokban őrzik magyar származásuk tudatát is, amelyet azonban csak környezetfüggően mernek vállalni.

Janók (Enăchești)

Kis katolikus szóránközség a Tázló völgyében, ahol még elhangzik a magyar szó a faluban.

Janók a Nádas pataknak, a Tázló bal oldali mellékvizének a völgyében helyezkedik el, közel a beömléséhez, 2 kilométerre a Bákó–Onyest-országúttól balra, Bákótól 27 kilométerre nyugat-délnyugatra, Onyestől 26 kilométerre északra. Berest Tázló község faluja.

¹ Sebestyén, 1904. 39.

² In: Domokos, 1897.; Manuilă, 1938. 536.

³ *Almanahul Presa Bună*. 1996.

⁴ *Almanahul Presa Bună*. 2005. 327.

Természeti környezetét a Tázlói-medence altalajának miocén üledékei, a Tázló teraszainak pleisztocén és jelenkori törmelékes kőzetein kialakult enyhén hullámos térszín képviseli. A felszínen erdei talaj alakult ki.

A falu a Bosoteni-birtokhoz tartozott, amely Mihalache Rafailă fejedelmi étekgfogó tulajdonában volt, mint azt a *Bújdosók könyvében* (*Condica Liuzilor*) megemlítették a 19. század elején.¹

A határ nyugati részén a Tázló mentén egy sík helyen 5-6 ölnyi halom volt, amelyet nagyon régen emelhettek. Keleti részén négy gödör van. Azt mondják az öregek, hogy oda rejtették el nejeiket, gyermekeiket és vagyonukat a hajdan itt lakók, a pogányokkal való harcok idején. Ezek körül rozsdás vasnyilakat találtak.²

Régen Janók Bosoteni község központja volt, ezért a katolikus statisztikák 1899-ig Bosoteni néven említették ezt a falut. A katolikusok jelenlétét először a pusztinai plebánia 1840. évi *Status Animarum* statisztikája tartalmazta „Bossotenu” néven Toma Reghal birtokán 26 családdal.³

Jerney János mint Pusztina félegyházát említette 24 székely magyar lélek lakossal.⁴

Veszely Károly a kántor nevét jegyezte le, mint bosoteni kántort, akit Viola Albertnek neveznek (1864).⁵

Bákó megyének a 19. század végén megjelent földrajzi szótára megemlítette 1885-ben épült ortodox templomát és 1872-ben épült katolikus templomát. Itt megjegyezzük, hogy első templomát 1850-ben már felépítették, azt kellett újjáépíteniük 1872-ben, ugyanis a régi 18–19. századi templomok nagy része *patics*ból épült. Lakóit 219 család és 616 lélek alkotta, akik közül 42-en voltak magyarok.⁶ 29 lovat, 357 szarvasmarhát és 45 sertést tartottak.⁷

¹ Racoviță, 1895. 170.

² Uo.

³ Gabor, 1996. 94.

⁴ Jerney, 1851. I. 184.

⁵ Veszely, Imets és Kovács, 1870. 39.

⁶ Racoviță, i. m. 271.

⁷ Uo.

Sebestyén Ede Jenachesti néven említette.¹

Domokos Pál Péter 1928. évi utazásakor 23 magyar családot jegyzett fel Janókról, Jenekest néven.²

Az 1930. évi népszámláláskor 780 lakosából 79 volt katolikus, akikből 32 magyar eredetűnek, és 82 magyar anyanyelvűnek vallotta magát.³

Az 1992. január 7-i népszámláláskor 810 lakosából 97-en voltak katolikusok, akik közül Tánczos Vilmos egyetemi tanár, kutató felmérései alapján 20-ban állapította meg a magyar nyelvet ismerők és beszélők számát, főleg az idősebb korosztályból.⁴

2005-ben 36 család, illetve 112 lélek volt katolikus.⁵

Első templomát 1850-ben építették, amelyet többször javítottak, átépítettek, így 1872-ben is, amelynek a helyén 1925-ben új templomot építettek, és Jézus ábrázatának Színeváltozása tiszteletére szentelték fel.

Janók lakói háztáji gazdálkodással, földműveléssel és állattenyésztéssel foglalkoznak. Az asszonyok, lányok szőnek, fonnak, gyakori a családokban a szövőszék. Faliszőnyegetek, *kendezőket* szőnek. A 20. század utolsó negyede óta sokan ingáznak Onyest vagy Mojnest üzemibe dolgozni. Mások a szomszédos falvak kőolaj-kitermeléseinél tevékenykednek.

Mind a Janók, mind a többi Tázló menti falura jellemző, hogy a 20. század 70–80-as éveiben dívott szekuritátés terror roppant mértékben megfélemlítette a lakosságot, akik a megtorlástól való állandó félelmükben még magyar nyelvismeretüket is le kellett tagadják, titkolva magyarságukat. A csángó családokban 5-6 gyermek is volt. Általában nagy szegénység jellemezte a katolikus magyarságot.

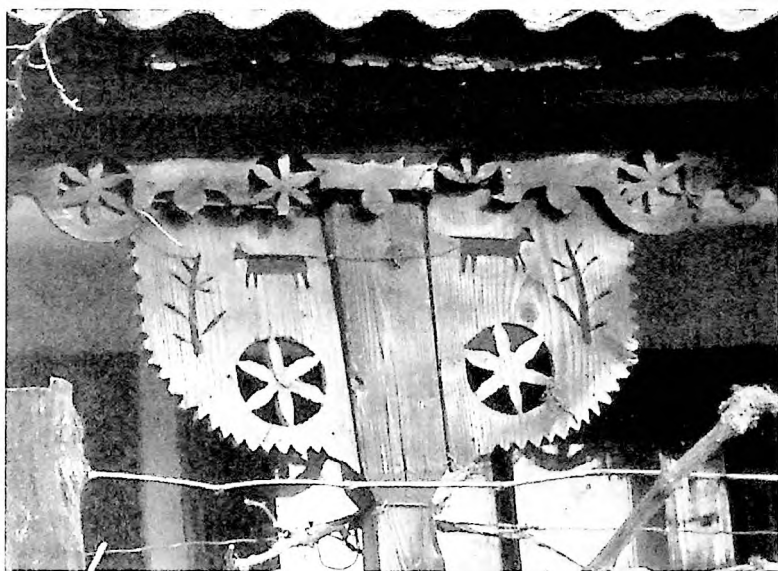
¹ Sebestyén, 1904. 41.

² Domokos, 1987. 228.; Manuilă, 1938. 540., 38–39.

³ Domokos uo. 170.

⁴ Tánczos, 2001. 166.

⁵ *Almanahul Presa Bună*. 2005. 323.

Jászvásár (Iași)

A fejedelemségek egyesítése előtt mintegy 300 évig volt Moldva fővárosa, a fejedelem központja. A legrégebbi idők óta élnek itt katolikusok. Moldva legjelentősebb kulturális, gazdasági és vallási központja, a katolikus püspökség székhelye.

Jászvásár a Moldvai Mezőség és a Moldvai-fennsík találkozásánál a Bahluj bal partján 35-155 méter tengerszint feletti magasságban, 7 dombra települt, amelyek közül legismertebbek a Galata és a Șorogari. A város kiterjedt a Cacaina patak két partján a Ciric és a Fundul Văii patakok közé, s elfoglalta a Bahluj árterét is egészen a Nicolina patakig.

Régi kereskedelmi utak találkozásánál alakult ki, amelyek Moldvát kötötték össze a szomszédos vidékekkel. A 14–15. századi régi vásármag körül fejlődött ki a Podu Roș (Vörös Hid) átkelőhellyel szemben, a Bahluj egyik teraszán. Később a 17–18. században kiterjedt a Kopó (Copou) domb felé, magába foglalva kelet felé Tătărași falut is. A 19. században minden urbanisztikai terv nélkül fejlődött, csápszerűen falusias városrészeket alakítva ki, mint a Păcurari, Nicolina, Bucium, Sola, Rufeni, Munteni negyedek. Fotosabb városnegyedei: a Șorogari dombon a Tătărași és a Țicău, a Copou, valamint a Bahluj árterén a Podu Lung, a Frumosa, a Broscăria, míg a fennsíkon a Nicolina negyed.

Először 1367–1392 közt említették, egy *valah* városokról készült kimutatásban, amelyet több orosz krónika is átvett, „Isski torg” (Jászvásár) néven.¹

1408-ban Alexandru cel Bun (Jó Sándor) vajda lembergi kereskedőknek adott kiváltságlevelében is megemlítették.

A város neve a „jász” népnévből származik, amit románul iașinak neveznek. Más feltételezés szerint ijgyártókról is nyerhette, amire az „Arcărie” szektor neve is utal, amely a 15. században még létezett és

¹ Gabor, 1996. 147.

szintén ijászokat jelent, amit „iasi”-nak is neveznek.¹ Magyar nevét először Reichenstorffer, Lipót császár moldvai követe közölte 1541-ben, *Moldva leírása* című munkájában, „Bahloyazwar” (Bahlujjászvár) néven.² Ez annak a bizonyítéka, hogy a középkorban az akkori magyar városi lakosság a magyar nevet használta, s ezt az idegen utazók is ismerték. Belsius osztrák követ a moldvai udvarból Miksához címzett leveleit ismételtelen „Jazzvar” vagy „Jazvasar”-ból keltezi.³ Martin Literatul Ferdinándhoz szóló, 1563. március 10-én keltezett levelében szintén említette „Jazvasar” nevét.⁴ Küinig Schönhonovianus Brutti adataira támaszkodva sorolva fel a moldvai városokat 1587-ben, szintén Jászvásárt említette, ahol a fejedelem székhelye van.⁵ Brutti Bertalan Sánta Péter vajda bizalmi embere, tanácsadója, illetve kancellárja volt.

Johann Schiltberger, bajor lovag 1424-ben szabadulva a török rabságból, Dnyeszterfehérvár–Jászvásár–Szucsáva–Lengyelország útvonalon tért haza, ahol „Jasbazar” néven említette, jelezve a nagy kereskedelmi utat, amely a Fekete-tenger partvidékét Lengyelországgal összekötötte.⁶

A jászvásári fejedelmi udvart 1434-ben említették először, amikor Ilias és Stefan vajdák Giurgiu és Dan bojároknak egy falut adományoztak, amely a jászi fejedelmi udvarhoz tartozott.⁷

1457-ben Nagy István vajda (Ștefan cel Mare) itt fogadott hűséget a Szent Koronának. Mátyás király kegyelmébe fogadta a vajdát és Moldvát.⁸

1564-ben Alexandru Lăpușneanu vajda Szucsávából Jászvásárba helyezte át a fejedelemség központját. Ezzel sok kereskedőt, kézmű-

¹ Gabor, i. m. 146.

² Călători, 1969.

³ Călători, 1971. 158, 164, 197.

⁴ Uo. 250.

⁵ Domokos, 1987. 61.

⁶ Gabor, i. m. 147.

⁷ Cihodaru–Platon 1980.

⁸ *Révai új lexikona*. X. 2002. 720.

vest, katonát vonzott oda, s így a város gyors fejlődésnek indult. Sok idegen és sok katolikus is letelepedett a városban.¹

A katolikusok Jászvásár legrégebb lakói közé tartoznak. A konstanzi zsinaton 1414–1418 közt egy moldvai küldöttség is volt, amelyben szucsávi, bákói, karácsonykői, románvásári, jászvásári, orheji (Várhely), berládi és herlói képviselők vettek részt.² A zsinat krónikájában „Iessmarkt” néven említették. A zsinaton való részvételük is bizonyíték arra, hogy itt jelentős katolikus közösség élt.³

Az első missziós főnök, aki Moldvába jött, egy dalmát konvertualista minorita, Andrea Bogoslavich jelentése 1623-ból való. Ő „Jassi” néven említette a fővárost, ahol a tartomány fejedelme székelt. Törökök, tatárok, szakadárok, eretnekek élnek itt több mint 60 000-en. A városban egy templom és egy plebánia van, ahol két pap lakik. A környéken a katolikus magyaroknak 84 házuk van. A fejedelem udvarában is lehet néhány katolikust találni.⁴ *Bandinus* a város 3 nevét is felsorolta *Kódex*-ében: magyarul Jasvasar, oláhul Ias, latinul Iassium, vagy Iassi.⁵

Petrus Deodatus szófiai püspök, Moldva és Oláhország apostoli vikáriusa 1641. október 3-án látogatta meg „Iasc” városát. Nincs fallal körülvéve, síkságon fekszik, nem túl magas dombok között. A katolikusok száma 160. Gyermekek 42. Magyar nemzetiségűek, magyar papokkal. Fatemplomuk van, melyet egy görög épített, 15 lépés hosszú, 6 lépés széles. A templom mellett temető, amely nincs körülkerítve.⁶

1647-ben *Bandinus* Mark marcianopolisi érsek is eljutott Jászvásárba. Ő is leírta a várost: Lakói legnagyobb részben oláhok, azonkívül vannak még magyarok, örmények, görögök, bolgárok, albánok, törökök, tatárok, lengyelek, rutének, szászok, *muszkák* és egynéhány olasz, akik adót fizetnek, szám szerint 28 000-en vannak. A katolikus nép ebben a városban magyar, akik ezelőtt fejenként többen voltak 1000-

¹ Gabor, i. m. 147.

² Karadja, 1926. 70.

³ Gabor, i. m. 148.

⁴ *Andreas Bogoslavich jelentése Moldváról. 1623.* In: *MCSM Okmánytár. 1989.* 161. A szerkesztő megjegyzése: „Erősen eltúlzott szám.”

⁵ *Codex Bandinus.* In: Domokos, i. m. 418.

⁶ *Diodat Péter jelentése Moldváról. 1641.* In: Domokos, i. m. 102.

nél, ez időben a kisdedekkel együtt 300-an vannak. Katolikus temploma fából épült, kőfundamentumon. Vannak még 130-an „kálvinista ragályban” élők is, akik a fejedelem szolgálatára jöttek ide.¹ A távolról nézőknek új Rómaként tűnik fel a város, mert a tornyok, kolostorok és templomok bizonyos fenséget kölcsönöznek neki; de ha bemegy a városba, csak kunyhókat és kalibákat talál benne. A város fekvését a következőképpen szemlélteti: „A városnak észak felől szőlősei vannak, azon a dombon, ahol maga is fekszik. A szőlősök közt 2 kolostor van. Keletre részint dombok vannak, amelyek gabonatermesztésre nagyon alkalmasak, részint tágas völgy, melyet a Bahloj folyó öntöz. Dél felől egy közbeeső völgy után szőlőtermő hegy van nyári lakkal, mely alatt két kolostor látható, a várossal szemben. Nyugatra a városdomb alatt tó van. A tavon túl hegy emelkedik, melyen egy Galata nevű kolostor van. A kolostor körül tágas mezők, a hegyen, a mezőn túl nem messze erdők, szőlősök vannak. A város déli részén van a fejedelem palotája, melynek csak kelet felől van gyenge fala – sem tornyokkal, sem bástyákkal nincs megerősítve. A palota szerkezete részint kőből, részint fából való, ugyanis a törökök csak a kolostorok kőből való építését engedik meg.”² Bandinus lejegyezte a jászvásári katolikusok névsorát is, amely alátámasztja magyarságukat, ugyanis a nevek jó része is magyar. A nevekből sok érdekes következtetést vonhatunk le. Így több mesterségnévre vall, mint pl.: Mészáros (5 család), Kádár (2), Csizmadia, Haláros, Korcsmáros, Szakács, Szücs, Trombitás, Varga, Dobos stb. Ugyanis abban az időben a családnév még a foglalkozást is mutatta, s tudvalevően a kereskedők, iparosok magyarok voltak a moldvai városokban. A nevek egy másik csoportja a többi települést mutatja, a származási helyet. Így vannak Galaci, Herlai, Kutnari, Huszti, Szucsavai, Tatrosi, Erdélyi, Baranyai, Miskolci. Többnyire más moldvai városokból származók, de vannak Magyarország más vidékeiről valók is.³

A 17. század második felében török, tatár, lengyel, orosz seregek gyakran elfoglalták és felégették a várost, és járványok is pusztították.

¹ *Codex Bandinus*. In: Domokos, i. m. 419–420.

² Uo. 419.

³ Uo. 448-449.

A 18. században tovább fejlődött a város. 1776-ban az iparosok és kereskedők 30 céhét említették.¹ Moldva legnagyobb kultúrközpontjává vált. Itt működött az első nyomda, itt éltek Moldva művelődésének nagy egyéniségei, mint Grigore Ureche, Miron Costin, Dimitrie Cantemir, Mihai Eminescu, Ion Creangă² és mások.

A 18. század második felében több leírás is szemléltette az akkori várost. Cornelio Magni olasz utazó 1678. évi leírásában kis utcákról számolt be, kis hegyes tetejű, zsendellyel fedett házikókkal. Néhány fogadója zsúfolásig tele. A jezsuita szerzetesek ágakból készült kunyhóban laktak. Körös-körül sárral tapasztott kerítésük volt. Egyébként a többi ház is paticsból készült, vályoggal betapasztva. A főutak deszkával voltak kipadolva. A többi úton forrott a rettenetes júliusi por.³ Egy német természetbúvár a következőképpen mutatta be: „Jassi távolról kitűnő benyomást kelt, de közletről egy nagy falu a nagy udvarok és kertek között. Egyetlen hosszú utcája faburkolattal van bevonva. Vására azonban nagyobb, mint Botosányé. A görögök sztambuli, indiai, aleppói és chioszi szöveteket kínálnak. Jönnek ide kereskedők Ausztriából, Németországból, Franciaországból és Angliából, selymet, posztót, csipkét és vasárukat hozva. Az olaszok illatszereket, értékes drágaköveket és gyöngyöket árusítanak. A prémeket Oroszországból hozzák.”⁴

Jász megye földrajzi szótárában, amely a 19. század végén jelent meg, 11 049 családot, illetve 59 427 lakosát említették, akik közül 24 780 román, 31 829 izraelita, 1533 német, 188 lengyel, 728 orosz, 111 görög, 77 francia, 33 lipován, 50 magyar és 35 egyéb lakosa volt.⁵ 24 087 ortodox lakosa mellett 33 141 izraelita, 1709 katolikus és 350 protestáns lakosa volt.⁶ Három piaca volt, ezenkívül tüzelőfa-

¹ Románia. Ghid turistic. 1983. 339.

² Grigore Ureche, Moldva krónikáírója (kb. 1590–1647), Miron Costin, Moldva krónikáírója (1633–1691), Dimitrie Cantemir, Moldva uralkodója (1673–1723), Mihai Eminescu, költő (1850–1889), Ion Creangă, prózairó (1837–1889). (Gazda Klára közlése.)

³ Iorga, 1981. 284.

⁴ Uo. 431.

⁵ Chiriță, 1888. 134. (Az adat nem egészen pontos, 63 fővel nem egyezik. – G. K. közlése.)

⁶ Uo.

épületfa-lerakatai voltak. Minden csütörtökön hetivásárokat tartottak és 12 nagyvásárt évente.

Volt 45 ortodox temploma, 8 kápolnája, 1 katolikus, 1 protestáns, 1 örmény, 1 lipován temploma és 9 kolostora. Ezek a Dancu-kolostor (1541), a Bărboiu-kolostor a 17. század elejéről, a Szent Száva-kolostor (1625), a Baranovschi-kolostor (1627), a Trei Ierarhi (Három Főpap) kolostora (1638), a Szent József Aranyház- (Beilic-) kolostor (1683), a Golia-kolostor (1640), a Szent Spiridon-kolostor (a leggazdagabb, amely kórházakat tartott fenn Moldvában), és a Frumosa-kolostor, amelyet Ghica vajda alapított, a fejedelmi palota szomszédságában, gyönyörű park vette körül.

1818-ban felszámolták a bákói püspökséget, s a püspök székhelyét Jászvásárba helyezték át, amely a Misszió moldvai vikariátusának vált a székhelyévé. 1884-ben megalakult a jászvásári katolikus püspökség Camilli püspök vezetésével, aki a magyar katolikusok erőszakos romanizálásának elszánt harcosa volt. Ebben a szellemben szervezte meg a jászvásári katolikus szemináriumot, amelyet 1886. szeptember 29-én nyitottak meg. A magyar nyelvet kiiktatták a szeminárium tantervéből, és janicsár szellemben neveltek magyargyűlölő papokat a magyar katolikus csángó szülők gyermekeiből. 1886 és 1916 közt 143 diák látogatta, akik közül 36 lett pap. 1918–1956 közt 318-an iratkoztak be és 86 lett pap, majd 1956–1990 közt 345 diákból 235 papot szenteltek fel.¹ 1948-ban a román állam megszüntette a jászvásári szemináriumot. A gyulafehérvári papnevelde szekciójaként működött néhány évig, majd 1956-ban visszahelyezték Jászvásárba.

Katolikus temploma a legrégebb idők óta létezett. Erre minden egyházi beszámolóban, statisztikában utaltak. Régi templomai fából készültek. Kőtemplom építésére hosszú ideig nem kaptak engedélyt. Meg nem erősített források szerint Lațcu vajda 1370-ben épített katolikus templomot Jászvásárban, amelyet kiváltságokkal erősített meg. Ezt az okmányt feltételezések szerint Lembergben őrzik. 1586-ban zsinatot tartottak Jászvásárban, ahol a tridenti zsinat határozatainak az alkalmazásáról döntöttek, amelyeket Sánta Péter (Petru Șchiopul) vajda

¹ *Révai új lexikona*. X. kötet. 2002. 721.

vége is hajtott.¹ 1777-ben a Misszió prefektusa templomépítési engedélyért folyamodott Ion Voda fejedelemhez, ugyanis előzőleg az épülő templomot leromboltatta. Kő-tégla templomot 1748 előtt kezdtek építeni, de az uralkodó parancsára – akit az ortodoxok kényszerítettek – lerombolták.²

1762-ben a Misszió prefektusa, Hrisosomul Dejoannis azt állította, hogy a fából épült temploma a legszebb volt Moldvában.³ Ez a templom az 1766. októberi tűzvész áldozata lett. Ezután 1782-ben kezdtek építeni egy kőtemplomot, amelyet 1789-ben szenteltek fel. Ez a templom a mai jászvásári katedrális, amelynek farészei az 1827. évi tűzvész alkalmával is leégtek, s az 1802. évi földrengés is megrongálta. 1869-ben ezt a templomot megnövelték és megújították, 3 márványoltárt építettek és kifestették.

A 20. században gyorsan növekedett a város. 1900-ban 59 427 lakosa volt. 1930-ban meghaladta a 100 000 főt. 102 872 lakosából 63 168 román, 34 662 izraelita, 980 német, 918 orosz, 543 magyar és 505 lengyel lakosa volt. Ezeken kívül kisebb számban éltek itt ruténok, szerbek, bulgárok, csehek, szlovákok, görögök, albánok, örmények, törökök, tatárok, gagaúzok, cigányok és más vagy nem deklarált nemzetiségűek is. A három legnépesebb vallásfelekezet az ortodox (63 023, azaz 61,26%), a héber (35 465, vagyis 34,47%) és a római katolikus 3178 (3,08%) volt.⁴ 1966-ban 179 450, 1978-ban 273 164 lakosa volt.⁵

1992-ben 9729 római katolikus, 370 görög katolikus, 168 református, 81 evangélikus, 31 unitárius, 625 baptista, 340 adventista, 616 izraelita lakosa mellett 328 754 ortodox lakosa is volt.⁶

A 2002. évi népszámlálás alkalmával 320 888 lakosából 316 094 (98,5%) román, 260 (0,08%) magyar, 1898 (0,59%) cigány, 433 (0,13%) orosz-lipován, 166 (0,05%) német, 433 (0,13%) görög, 421 (0,13%) zsidó, 79 (0,02%) olasz, 64 (0,01%) ukrán stb. lakosa volt.

¹ Gabor, i. m. 149.

² Uo. 150.

³ Uo.

⁴ Obreja, 1979. 122.; Manuilă, 1938. 644., 246.

⁵ Obreja, 1979. 122.

⁶ Az 1992-es népszámlálás adatai.

Ezek mellett kisebb számban törökök, tatárok, szerbek, szlovákok, bulgárok, horvátok, csehek, lengyelek, kínaiak, örmények és más vagy nem deklarált etnikumúak is éltek itt.¹

2005-ben 3278 család, illetve 9653 katolikus lakosát tartották nyilván.²

Jászvásár katolikus lakói 3 plebániához tartoznak. Legrégibb a Mária Mennybevetele-plebánia. 1818 óta működik. A Szent Antal-plebánia 1996 óta vált önállóvá, miután 1991-ben felépült a temploma. A harmadik plebánia, a Szent Teréz a kised Jézussal nevű, 1995-ben vált önállóvá, miután 1992-ben felépült a temploma.³

A második világháború után gyors fejlődésnek indult a város. Bevezették az erdélyi földgázát, bekötötték a várost az országos energetikai hálózatba. Hőerőművet építettek, hegesztett csöveket, hengerelt árut, nehézipari felszereléseket, mezőgazdasági gépeket, faipari, vegyipari és építőipari felszereléseket gyártanak a város üzemében. Ezenkívül rádiókat, műanyagokat, szintetikus szálakat, gyapotfonalat, szövete-
ket, kötöttárut, műselymet, bútorokat, gyógyszereket, hús-, tejkészít-
ményeket, konzerveket (gyümölcs és zöldség), olajat és alkoholt is
gyártanak. Jászvásár gyümölcs- és szőlőtermő vidék központja. Neve-
zetes gyógyvizei reumatikus, nőgyógyászati és bőrgyógyászati beteg-
ségek kezelésére alkalmasak.

Jászvásár Moldva legnagyobb kulturális-tudományos központja. Az oktatásnak régi hagyományai vannak. A 17. század második felében a jezsuiták magyar nyelvű iskolát is működtettek. 1860 óta egyetemi központ. Tudományegyeteme az Alexandru Ion Cuza Egyetem. Ezenkívül még 5 felsőoktatási intézete van: politechnikai, agronómiai, orvosi-gyógyszerészeti, informatikai és konzervatórium. A Román Akadémiának fiókja, színháza (Vasile Alexandri), szimfonikus zene-
kara és számos múzeuma van: Történelmi, Régészeti, Természettudományi,
Színháztörténelmi Múzeum. Megemlítjük még számos kulturális intéz-
ményét, sajtótermékeit, rádió- és televízióadó-állomásait.

¹ *Anuarul Statistic al Recensământului Populației și a locuințelor*. 18. martie 2002. *Anexe Populația pe etnie pe județe și localități*. 41.; <http://www.edrc.ro/recensamant.jsp?>

² *Almanahul Presa Bună*. 2005. 326–327.

³ *Uo.*

A város egyik nevezetessége a Kopó (Copou) park. Ezenkívül a Kiállítások Parkját, a botanikus kertet és a Nyári strand kertjét kell megemlítenünk. A város peremövezeteiben a Repedea, Ciric, Galata, Cetățuia, Breazu erdőségek sorakoznak: a kirándulók kedvelt célpontjai.

Legfontosabb idegenforgalmi nevezetességei közé tartozik a Kultúrpalota, amely neogótikus stílusban, 1906–1921 közt épült a hajdani fejedelmi udvar helyén, és uralja a város központját. Számos temploma közül megemlítjük a Szent Miklós uralkodói templomot, amelyet Nagy István (Ștefan cel Mare) vajda idején építettek 1491–1492-ben. Az Úr Mennybemenetele tiszteletére szentelték Galata-kolostor templomát, amelyet Sánta Péter vajda (Petru Șchiopul) alapított 1579–1584 közt. A Gólia kolostorkomplexumot, amelynek a templomát Vasile Lupu vajda építette 1650–1653 közt. A város ékessége még a Három Főpap (Trei Ierarhi) temploma, amelyet szintén Vasile Lupu vajda alapított 1635–1639 közt. 1882–1890 közt felújították. Itt van eltemetve Alexandru Ion Cuza és Dimitrie Cantemir. A Cetățuia-kolostor temploma, Péter és Pál apostoloknak szentelve, 1668–1672 közt épült. A Frumoasa templom, Mihály és Gábor arkangyaloknak szentelve, 1818–1819-ben épült. Az Érsekség (Mitropolia) katedrális, amelyet 1833–1835 és 1880–1886 közt építettek, és amelynek a belsejét Gheorghe Tattarescu festményei díszítik 1887 óta.¹

Nevezetes polgári épületei még a Dosoftei ház 1677-ből, a Sturdza-palota a 19. századból, a Cantacuzino Paskanu-palota a 17. századból, amelyet a 19. században átalakítottak, az Alecu Balș ház a 19. századból. Számos emlékház található a városban, amelyek íróknak, nevezetes embereknek a jászvásári életét, tevékenységét mutatják be, mint például Ion Creangă konyhája; és a házak, ahol jeles személyiségek laktak, mint Mihai Eminescu, Mihai Sadoveanu, George Topârceanu, Vasile Alexandri, Otilia Cazimir, Vasile Popov, Mihai Kogălniceanu, Alexandru Dimitrie Xenopol, Emil Racoviță.

A 19–20. században kiépített Jászvásár Moldva gyöngyszeme, leglátványosabb városa, amely minden látogatónak maradandó élményt jelent. 125 építészeti, történelmi és régészeti műemlék, több mint 126 szobor, emlékmű díszíti a várost.

¹ *Dicționar Enciclopedic*. III. 1999. 147.

Jázul Vechi (Iazul Vechi – Iazu Porcului)

Az 1864. évi földosztás után létrejött új falvak sorában a Miletin-völgyi csoportban különleges helyet foglal el egy kis falu, Jázul Vechi, régi nevén Jázul Porkuluj, amelynek csángómagyar lakossága legtovább megőrizte magyar nyelvét és csángó etnikai jellegét.

Jázul Vechi a Moldvai Mezőség központi övezetében fekszik, a Miletin jobb oldali mellékpatakjának, a Porcului (Disznó) pataknak a völgyében, Sipote község faluja a Jászvásár és Botosány közti övezetben, körülbelül 25 kilométerre Jászvásártól északnyugatra.

Természeti feltételeit tekintve középszarmata korú agyagok, márgák alkotják az altalajt homok-közbetelepülésekkel, amely felett kilúgozott csernozjomtalajok alakultak ki. A jó termés egyetlen akadálya a *szemiarid* klíma száraz periódusai. A vízhiány pótlására egyetlen gyógyír az öntözés. Mivel a vízfolyások ilyenkor rendkívül kevés vizet szállítanak, ki is száradnak, ezért a folyóvölgyeket tósorokká alakították át. Ezeknek az elgátolt mesterséges tavaknak a román elnevezése „jaz-uri”, amit Erdélyben „heleştee”-nek vagy halastavaknak is neveznek. Innen származik a falu neve: a Jázul Vechi vagy Jázul Porkuluj. A falualapítás előtt a hely tulajdonosa ugyanis a mai falu melletti tó partján tartotta a disznóit. Ezért a legutóbbi adminisztratív felosztásig a falu hivatalos neve Iazul Porcului volt, s hogy az elijesztő névtől szabaduljanak, Iazul Vechi-re változtatták.¹ A „Jáz” nevek gyakoriak itt. Van még Jázul Turkuluj és más hasonló nevű település.

A falu magyar lakói Jugánból és Kelgyesztről jöttek munkára a 19. század végén.²

Paticsfalú római katolikus templomát 1897-ben építették. 1942-ben új templomot építettek, és Páduai Szent Antal tiszteletére szentelték fel.

1912-ben 211 lakosa volt, 1930-ban 300, amelyből 75 volt a római katolikusok száma.³

¹ Gabor, 1996. 153.

² Lükő, 1936. 177.

³ Domokos, 1987. 256.

Domokos Pál Péter 1932-ben horlesti útja alkalmával, annak a fiókegyházai közt lejegyezte Jázul Vechi adatait is. 16 család és 66 lélek élt akkor a faluban.¹ Lükő Gábor is 16 családot említett, akik moldvai magyarok, és akik közül a 8 éven felüliek magyar anyanyelvűek voltak.² Lükő Gábor nyelvészeti tanulmányainak egyik fontos kutatópontja volt. Jázul Porkuluj-i feljegyzéseit egyes nyelvjárási sajátosságok elterjedésének a megállapítására használta fel.

Az 1950-es években a csángó tájszótár anyagának az egyik jelentős kutatópontja volt.

1966-ban a falu lakossága elérte az 505 főt, majd 1977-ben a 912 főt. A katolikusok Lükő látogatása idején a lakosság felét tették ki. Azóta a katolikusok részaránya a lakosságban csökkent. 1930-ban 300-ból 72-en voltak katolikusok, míg 2005-ben 21 család és 66 személy volt a számuk.³ Néhány család Bírófalváról is érkezett Jázul Porkulujba. Így magyarázható meg, hogy egy bírófalvi nyámci régi szokás ebben a faluban is megtalálható. Aszályos időben szokásos volt a „mort de ploaie” („az esőért meghalt”) baba temetésének a szertartása. Bírófalván két tenyér nagyságú babát, Jázul Vechin egyéves csecsemő nagyságú rongybabát a szokásos ruhákba öltöztettek fel, s 10-12 tagú gyerekkísérettel kivitték a határba, elsiratták és eltemették. A hagyomány egy, a növények istenének hozott áldozat (Tamuz, Adónisz, Ozirisz), valamint a holtak kultuszát szolgálta. Célja az volt, hogy fölkeltsék a holtak érzékenységét, hogy közbenjárjanak az istenneknél, hogy elindítsák a várva várt esőt, s így megtermékenyítsék a földet.⁴ Ez a szokás a moldvai magyaroknál található ősi szertartás.⁵ Hasonlít a téltemető népszokásokhoz, így a románok *caloianuljához*, a cserépbábú temetésének a szokásához, amit húsvét után a harmadik vasárnap hajtanak végre, magyar nyelvterületen pedig a *kiszejárásnak* nevezett szokáshoz. Virágvasárnap szalmabábut égettek el. A hasonló-ságok ellenére ez az esővárás eredeti helyi szokás.

¹ Uo. 254.

² Lükő, 1936. 177.

³ *Almanahul Presa Bună*. 2005. 335.

⁴ Ciubotaru–Despineanu–Moldoveanu–Zahariuc, 2003. 286.

⁵ Uo.

A falu állattenyésztő agrárgazdasággal rendelkezik, ez a lakosság fő megélhetési forrása. Megjelentek a faluban a kiszolgáló és a kereskedelmi egységek is.

A Jázul Vechi-i katolikusok kis létszámú közösséget alkotnak, de erősen kötődnek őseik hitéhez, és híven ápolják magyar nyelvüket és hagyományaikat.

Joszupeni (Iosupeni)

Ez a település régi moldvai szabadparasztok (részesek) faluja, akik nem őrizték meg anyanyelvüket, de így is büszkék magyar eredetükre és nemességükre. A „răzeș” szó, a moldvai szabadparasztok elnevezéseként, a magyar „részes” szóból származik. Ez nem véletlen. Mikecs László, a nagy csángókutató a részeseket magyar eredetűeknek tartja, és valóban több tucat részesfalu van, ahol magyarul már nem tudnak, de még emlékeznek magyar származásukra. Sok helyen még a nevekből is ki lehet mutatni a magyar gyökereket. A magyar részesek a Moldva alapítása előtti időkből származnak, s ősi joggal őrzik nemességük emlékét.

Joszupeni a Kotnár vidéki katolikus falvak csoportjába tartozik. Kotnár község faluja, s a kotnári és a hodorai vasútállomások közt helyezkedik el a Bahluj bal partján egy földkiemelkedésen (teraszszigeten), a folyó síkjával szemközt. Ezt a kis falut fel akarták számolni Ceaușescu idejében. Domokos Pál Péter nem azonosíthatónak említette.

A falu környezete a Moldvai Mezőség nyugati övezetéhez tartozik. Középszarmata kori altalajra (márga-, agyag- és homokrétegek), a Bahluj negyedkori teraszüledékei telepedtek, gyengén és közepesen leöblített csernozjomtalajokkal. A Bahluj mentén hordalék-, pocsolya- és sós talajok vannak. Domborzatát a folyó menti teraszok síkja és 100-200 méter közti halmos-dombos térszín alkotja.

Iosif Gabor településszótára szerint Ioszupeni a kotnári Alzner bojár család örököseinek a birtoka. Eredetileg uralkodói tulajdon volt. A 17. század elején a birtok délkeleti részén a hodorai állomás előtt

Ieremia Movilă vajda egy földdarabot adományozott a szász Peter Alznernek.¹ 1622. december 10-én Ștefan Tomșa (és nem Ștefan cel Mare, ahogy a részesek emlékeznek), egy Jászvásárban kiadott oklevélben Alzner Péter fiának, Fealtinnak egy másik malomhelyet adományozott halastóval Péter rétjénél (ritul lui Peter).² Ezen a Tomșa vajda által adományozott területen található a mai Jozsupeni falu. A halastó, ahogy az oklevélben írták „hălășteul”, a legutóbbi időkig megvolt Jozsupenitől Hodoráig.

Neve a „József” személynévből származik, annak a román változata a Iosup.

Jerney János Józseffelva néven említette, amelynek 50 katolikus lakója volt, akik már akkor román nyelvűek voltak.³

Kovács Ferenc 1857-ben Kotnár fiókegyházaként említette „Jozsupesti” néven, 62 katolikus lakossal.⁴

A 19. sz. végén megjelent *Jász megye földrajzi szótára* 16 családot, illetve 46 lelket említett a faluban.⁵ Beszámolt arról, hogy az öregek Nagy István (Ștefan cel Mare) idejéből származtatják nemességüket, és hogy magyar eredetű katolikusok, akik a kotnári plebániához tartoznak. Tartottak 77 szarvasmarhát, 17 lovat, 93 juhot és 31 sertést.⁶

Weigand Gusztáv német nyelvész az elrománosodott csángó faluk csoportjában említette.⁷

A kis falu lakosszáma a következőképpen alakult: 1912-ben 47, 1930-ban 70, 1966-ban 163, 1977-ben 147 lakosa volt.⁸ 2005-ben 35 család, illetve 115 lakos élt a faluban.⁹

Katolikus templomát 1948-ban építették és a Szent Rózsafüzér tiszteletére szentelték fel. Jelenleg Belcsfalva (Belcești) fiókegyháza.

A falu lakói földművesek és állattenyésztők.

¹ Gabor, 1996. 154.

² Gabor, i. m. 154. Forrása Ghibănescu.

³ Jerney, 1851. I. 185.

⁴ Kovács, 1870. 47.

⁵ Chiriță, 1888. 141.

⁶ Uo.

⁷ Domokos, 1987. 128.

⁸ Obreja, 1979. 128.

⁹ *Almanahul Presa Bună*. 2005. 322.

Józseffalva (Vorniceni)

Józseffalva egyike annak az 5 bukovinai magyar falunak, amelyet a madéfalvi veszedelem után kivándorolt székelyek alapítottak Bukovina osztrák uralom alá jutását követően, majd hazatelepedtek Magyarországra.

Józseffalva a Nagy Somuz mellékpatakjának, a Stupcának a völgyében települt, Szucsávától mintegy 15 kilométer távolságra délnyugatra.

1786 nyarán II. József császár második bukovinai látogatása alkalmával egy új magyar falut talált. E falu 50 családja egy évvel a császárlátogatás előtt jött ide, s földkunyhókban lakott. A császár igas állatokkal és gazdasági felszerelésekkel ajándékozta meg őket. Ez volt a negyedik bukovinai székely telep, amely a császár neve után kapta a Józseffalva nevet.¹

Gegő Elek 1838-ban már 800 székely lakost talált Józseffalván, akiknek Gyurovics Albert személyében magyar papjuk volt.² 1930-ban a népszámlálás idején 1163 lakosából 573-an voltak katolikusok, akik közül 543-an őrizték magyar anyanyelvüket, és magyar nemzetiségűeknek vallották magukat.³

Józseffalva magyar lakossága a 19. század végén rajok kibocsátását kezdte meg Magyarország felé, majd 1941-ben a maradék népesség Magyarországra, előbb a Bácskába, majd 1945-ben a Dunántúlra került, ahol Bátaszék és Vaskút községekben véglegesen letelepedett.

Józseffalván nem maradtak magyar telepeseik, így nem maradt itt katolikus közösség sem.

¹ Sebestyén, 1972. 19–20.

² Gegő, 1838. 117.

³ Domokos, 1987. 257.

Jugán (Iugani)

Ez a Románvásár körüli, csángómagyar katolikus tömb közepén elhelyezkedő falu a régi magyar emlékek, a régi nyelv csodálatos ízei, a népköltészet és népelet emlékei iránt érdeklődők számára valóságos kincsesbánya volt. Valamennyi jelentős néprajzkutató megfordult itt. Lükő Gábornak egyik legfontosabb gyűjtőpontja volt, ezért *A moldvai csángók* című könyve adatainak jelentős hányada éppen innen való.

Jugán színmagyar település, ahol egy-két hivatalnokon kívül más idegen nem volt a faluban. A 19. századi *Földrajzi szótár* állítását, miszerint román lakói is lennének, Lükő Gábor egy 1864. évi jobbagyfelszabadításkor keltezett, a községházán található okmány tanúsága – lakói mind magyarok –, valamint kortárs tapasztalatai alapján megcáfolta. A 19. század közepén még mindenki tudott magyarul.¹

Jugán a Moldova folyó bal oldali teraszán és a Moldvát a Szerettől elválasztó fennsíkon fekszik. Merszefalva faluja, és minden oldalról katolikus településekkel szomszédos. 20 km-re fekszik Románvásártól északnyugatra. Jugán régen a Szeret völgyében helyezkedett el. A 18–19. században költöztek ki magasabb fekvésű helyükre. Régi neve Koznafalva volt. Nevét egy Juga nevű alapítótól nyerte.²

Természeti környezete a Szucsávai-fennsík, a Moldova és a Szeret folyók közti fennsíkon foglal helyet a Moldova és a Szeret negyedkori teraszaival, amelynek altalaját középszarmata kori rétegek alkotják. Tengerszint feletti magassága nem haladja meg a 260 métert. Talaja leöblített csernozjom és erdei talaj. Alacsonyabb részein hordaléktalaj.

Jugáni birtokról legelőször egy 1455. június 7-i oklevélben van szó, amelyben Péter vajda megerősíti Gavril asztalnokot a szereti Teckán Kicófalva és Sárbi, valamint a mircesti (Merszefalva) és a topolicai Blăgesti egykettében.³ Costăchescu megemlíti, hogy az oklevél iktatókönyve a jászvásári levéltárban van, és hogy a Román megyei Jugán birtokról van szó, amely a jászvásári Trei Sfetile- (Tanácsos-) kolos-

¹ Lükő, 1936.

² Obreja, 1979. 129.

³ Costăchescu, 1931–1932. 535.

torhoz tartozott Domafalvával, Tamásfalvával és Dsidafalvával együtt.¹

A 19. század magyar utazói is megemlítették. Jerney János 400 csángó lakosról adott hírt.² Kovács Ferenc a jászvásári katolikus vikáriátus 1857. évi jelentése szerint templommal rendelkezett és 35 katolikus lakosa volt, lévén a szabófalvi plebánia fiókegyháza.³

A 19. század végén megjelent *Román megye földrajzi szótára* szerint 144 család és 582 fő képezte a lakosságát, akik közül a szótár Lükő Gábor által megcáfolt adata szerint is 100 család és 400 fő magyar volt.⁴ A falusiak szekérekészítéssel foglalkoztak. Szeptember 14-én tartottak vásárokat. Megemlítette Cosmești nevét, mert a régi oklevelekben ezen a néven szerepelt. Szólt a katolikus templomáról és arról, hogy a magyarok a bírófalvi plebániához tartoztak.⁵

¹ Uo.

² Jerney, 1851. I. 183.

³ Veszely, Imets és Kovács, 1870. 48.

⁴ Condrea, 1891. 67.

⁵ Uo.

I. N. Ciocan a *Román megyei keresztény katolikusok* című monográfiájában újabb templom építéséről tudósított, amelyet 1895-ben Szent József tiszteletére szenteltek fel.¹ A jászvásári püspökség 1902. évi sematizmusa szerint 626 lakosa volt.² 1930-ban a népszámláláskor 716 lakosából 701-en voltak katolikusok.³

A falu népességének az alakulását a következő szám adatok szemléltetik: 1912-ben 660, 1933-ban 716, 1966-ban 1459, és 1977-ben 1711 lakosa volt.⁴ 1992-ben 2061 lakosából 2034-en voltak katolikusok, és Tánczos Vilmos mindössze 50-re becsülte a magyarul is tudók számát.⁵ Jugán első templomát 1863-ban építették és Szent Szűz Mária Királynő tiszteletére szentelték fel. Régen Birófalva fiókegyháza volt. 1951-ben alakult önálló plebániává. 2005-ben 603 család és 2300 katolikus lélek élt a faluban.⁶ Jugánban tevékenykedik a Szentlélek Leányai szerzetesrend három taggal. (A rendet 1706-ban, Franciaországban alapították.)

A 20. század néprajzkutatói sok érdekes adatot gyűjtöttek Jugán a hagyományairól és a csángómagyar nyelv múltjáról. Itt gyűjtött Lükő Gábor egy *Szent István-mondát*. Szent István kultusza nagyon népszerű ezen a vidéken, de Szent Lászlóval kapcsolatos elemek is vegyülnek bele. Lungu Vasile 35 éves gazdától gyűjtötte 1933-ban, hogy „István kilár kihajtotta a paganokat kik valának itt. Isztván kilár nem birta lenne emberekvel: elgyütte marhákat, buruskákat, madarakat (aprójószágot) sze hajtotta fel riváik. Azok halták hujetot, sz elfutottak. Ebben a verekedésben egy esztendeig ült a’ z Isztván kilár.”⁷ A 70 éves Lungu Péternétől a húshagyás meghosszabbításáról gyűjtött egy másik mondát, amely szerint „...kértén z Isztent sz adott neki két napot; hetfüt sz e keddet, hogy hagygon huszt”.⁸ Erre egy verekedés (háború) alkalmával volt szükség, ugyancsak István királlyal kapcsolatban.

¹ Ciocan, 192. 65.

² Auner, 1908. 80–81.

³ Domokos, 1987. 252.

⁴ Obreja, 1979. 129.

⁵ Tánczos, 2001. 163.

⁶ *Almanahul Presa Bună*. 2005. 327.

⁷ Lükő, 1936. 152.

⁸ Uo.

A moldvai, köztük a jugáni magyarok *ő* hang helyett sok esetben *e*-t ejtenek (pl. ökrek, szernyű). A 16. században azonban itt még az *ő*-ző alakok uralkodtak, s így az *ő*>*e* hangváltozás megőrzött régiség, mely egyes észak-erdélyi magyar nyelvjárásokban már a 17. századra végbement.¹ A jugáni nyelv sok régi magyar szót is megőrzött, például a felhőt itt *homálynak* mondják.

Domokos Pál Péter 1932-ben szintén megfordult Jugánban, melyet szép tiszta magyar falunak ír le, ahol különösen ejtett csángómagyar beszédet hallott. Például egy asszony így beszélt az *osztovátáról*: „»A szopronban hátul van az osztacsek.« Annak részei: szul, a hátusszó szul, sipkéske, vernikaskák, nyüsztek, borda, vatalik, lábító, zerestyő, szujka vetöllő, belfaszka, amit szó: gyapotvásznaszka; azután gamalya, leveleskék...”² Mind Domokos, mind Lükő Gábor egyként állítják, hogy a faluban mindenki tudott még magyarul.

A moldvai magyaroknál gyakori udvartípust, az ún. kettős udvart Jugánból rajzolta le Lükő, s itt volt elterjedve a *makkos fazár* is a paraszti porták kapuján.³

Gazdálkodására a mezőgazdaság és az állattenyésztés volt jellemző. A 19. században még fából készült széles talpú kerülőkével szántottak. Jelenleg malom van a falu határában és kiszolgáló kereskedelmi egységek is vannak.

A jugáni magyarnyelvűség rohamosan fogyatkozik. Ezzel sok évszázados kultúra van végveszélyben, mert mindenik csángó falu egy külön világ. A népesség az iskola és az intézmények hatására mindinkább román nyelvűvé válik, de őrzi hagyományait és katolikus vallását.

¹ Uő. 50.

² Domokos, 1987. 250.

³ Lükő, 1936. 132.